

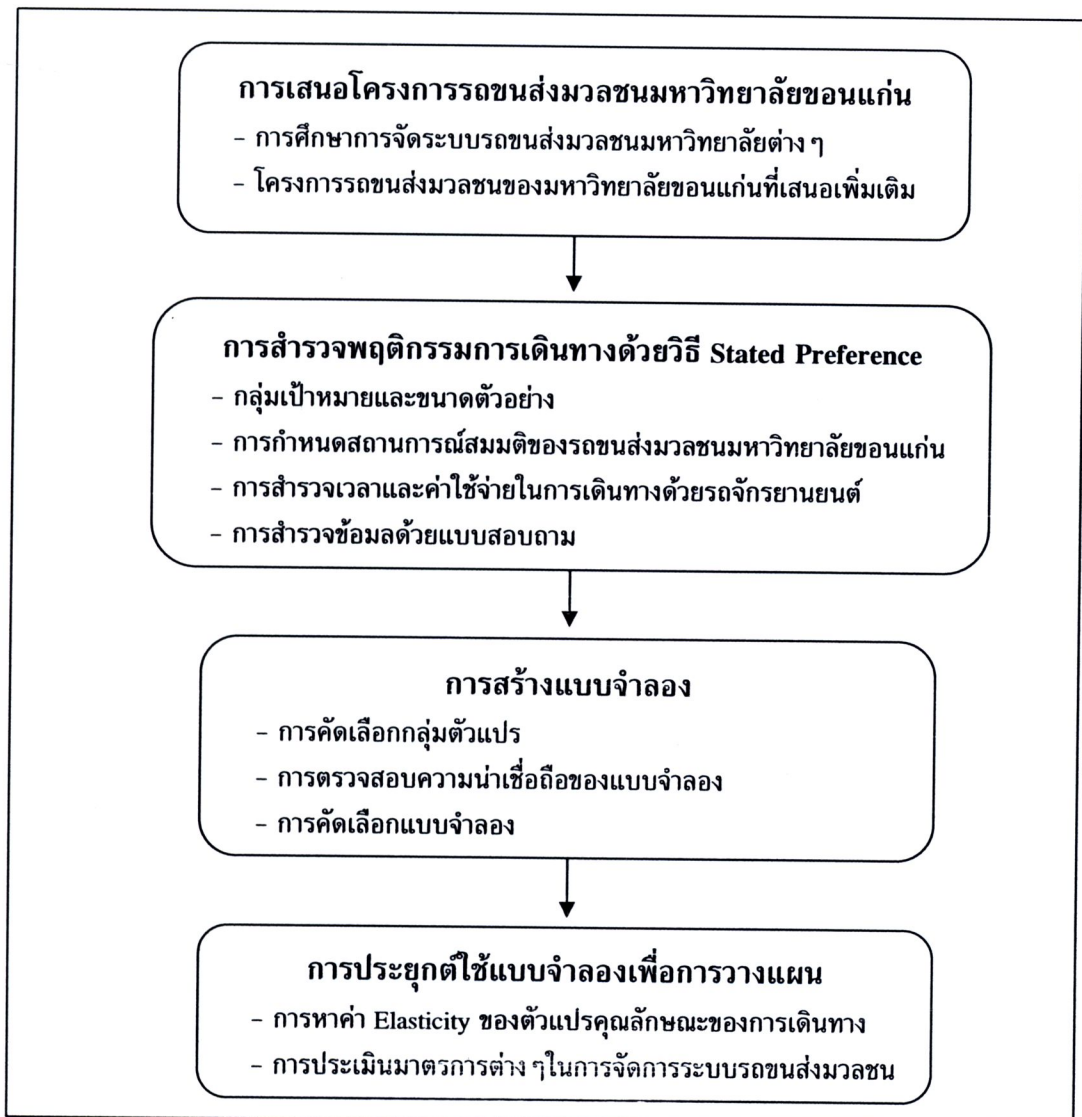
บทที่ 4

วิธีการศึกษา

สำหรับวิธีการศึกษาของงานวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

- 4.1 การเสนอโครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 4.2 การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางด้วยวิธี Stated Preference
- 4.3 การสร้างแบบจำลอง
- 4.4 การประยุกต์ใช้แบบจำลองเพื่อการวางแผน

โดยขั้นตอนการศึกษาของงานวิจัยนี้สามารถเขียนเป็นรูปภาพได้ดังแสดงในภาพที่ 4.1

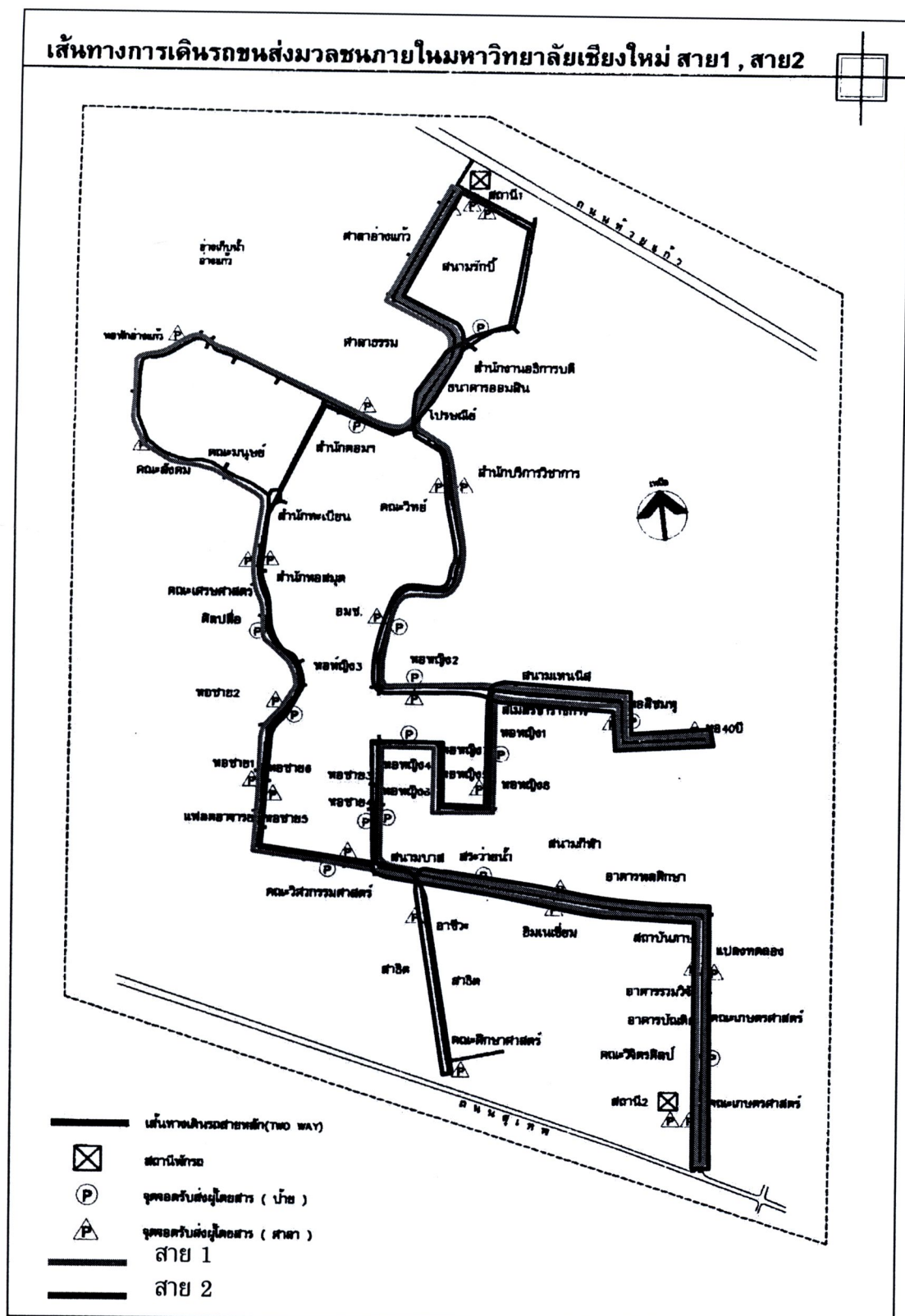
ภาพที่ 4.1 แผนผังแสดงขั้นตอนการศึกษา

4.1 การเสนอโครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น

4.1.1 การศึกษาการจัดการระบบรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยต่างๆ

โดยจะทำการสำรวจการจัดการรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยนเรศวร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และโครงการระบบขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น (KKU Shuttle Bus) ก่อนเปิดโครงการ โดยจะศึกษาถึงข้อดีและข้อเสียของการจัดการของแต่ละมหาวิทยาลัย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้และพัฒนาเพิ่มเติมจากการศึกษาของโครงการระบบขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น

(1) การสำรวจข้อมูลการให้บริการรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เส้นทางและการให้บริการของรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นั้นจะแสดงดังในภาพที่ 4.2-4.3 สำหรับรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นั้นมี 2 สาย ใช้พลังงานไฟฟ้า มีความจุ 12 ที่นั่ง ให้บริการทุกวันตั้งแต่เวลา 07.00น. ถึง 22.00น. มีความถี่ในการให้บริการ ในวันธรรมดาและวันหยุดราชการ 5 และ 10 นาทีต่อคันตามลำดับ และไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

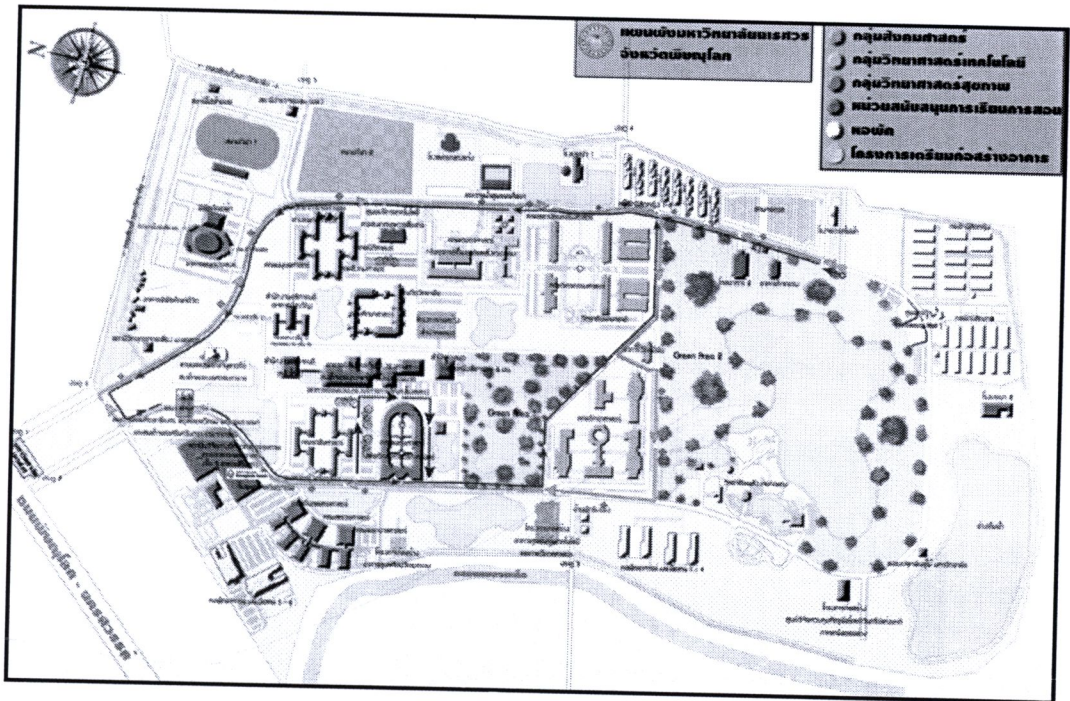

ภาพที่ 4.2 เส้นทางให้บริการของรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาพที่ 4.3 การให้บริการของรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(2) การสำรวจข้อมูลการให้บริการรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร เส้นทางและการให้บริการนั้นจะแสดงดังในภาพที่ 4.4-4.5 สำหรับรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยนเรศวรนั้นมี 2 สาย ใช้พลังงานไฟฟ้า มีความจุ 15 ที่นั่ง ให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 06.30น. ถึง 24.00น. ในช่วงชั่วโมงเร่งด่วนนั้นจะให้บริการต่อเนื่องโดยไม่กำหนดความถี่ในการให้บริการ ส่วนชั่วโมงไม่เร่งด่วนนั้นมีความถี่ในการให้บริการ 5 นาทีต่อคัน และไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

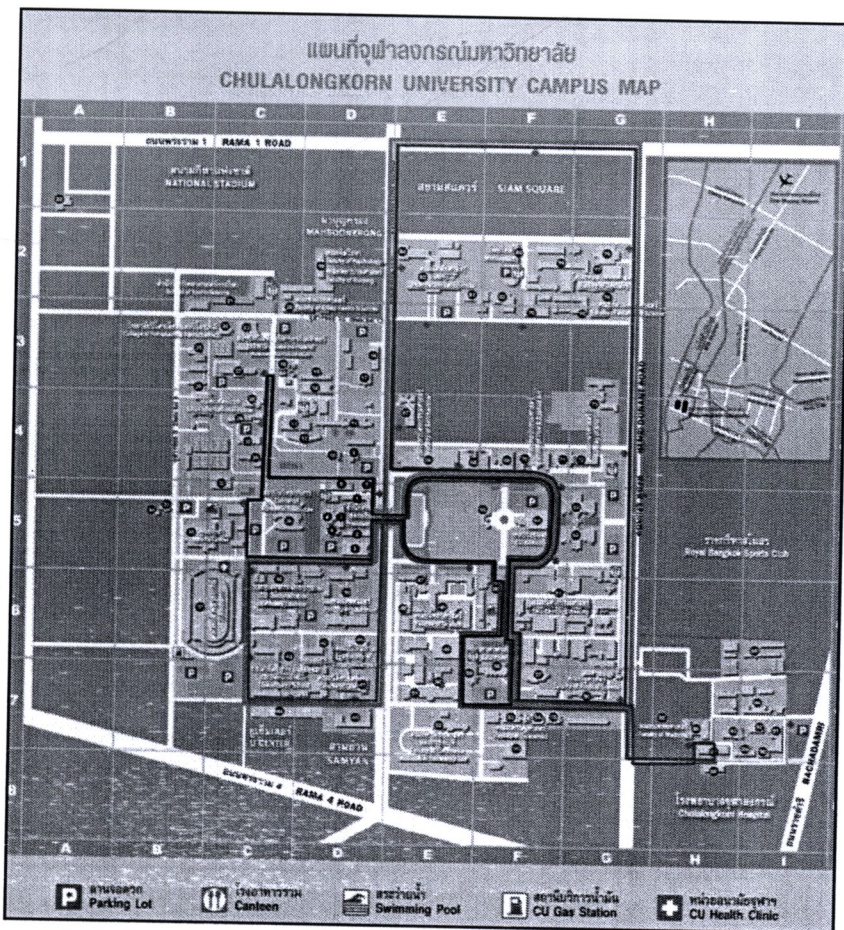

ภาพที่ 4.4 เส้นทางให้บริการของรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาพที่ 4.5 การให้บริการของรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยนเรศวร

(3) การสำรวจข้อมูลการให้บริการรถขนส่งมวลชนภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เส้นทางและการให้บริการนั้นจะแสดงดังในภาพที่ 4.6-4.7 สำหรับรถขนส่งมวลชนภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้นมี 4 สาย ใช้พลังงานไฟฟ้า มีความจุ 22 ที่นั่ง ให้บริการวันธรรมดาตั้งแต่เวลา 06.30น. ถึง 18.30น. และวันหยุดราชการตั้งแต่เวลา 07.00น. ถึง 17.30น. ในช่วงชั่วโมงเร่งด่วนนั้นจะให้บริการ 3-5 นาทีต่อคัน ส่วนชั่วโมงไม่เร่งด่วนนั้นมีความถี่ในการให้บริการ 6-10 นาทีต่อคัน เก็บค่าโดยสารจากตัว 2 บาท และสมาร์ทการ์ด 1 บาทต่อเที่ยวการเดินทาง

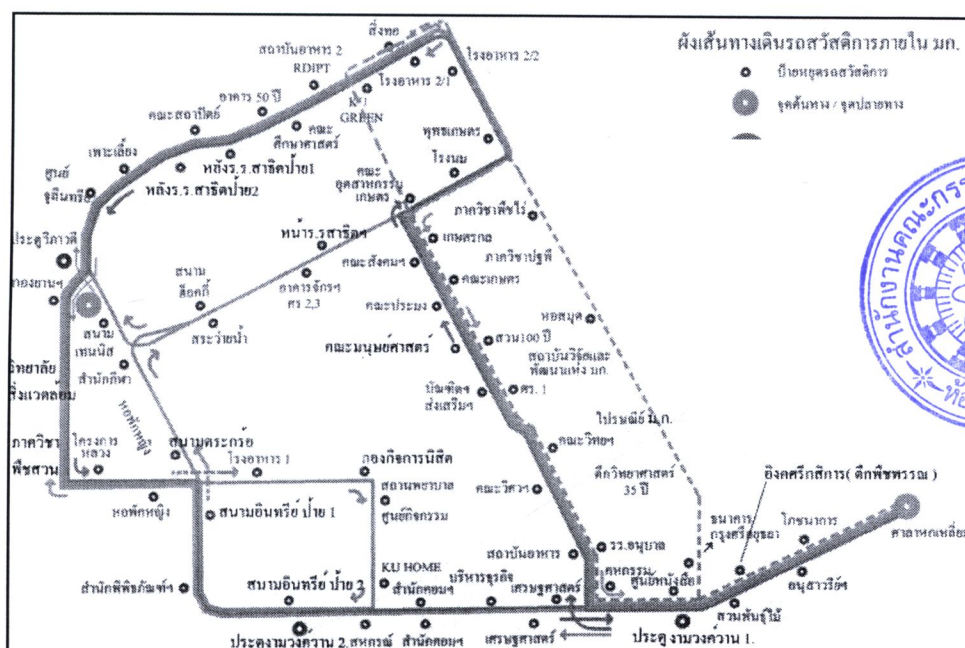

ภาพที่ 4.6 เส้นทางรถให้บริการของรถขนส่งมวลชนภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4.7 การให้บริการของรถขนส่งมวลชนภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(4) การสำรวจข้อมูลการให้บริการรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งจะสำรวจเฉพาะรถบัสพลังงาน NGV และดีเซลเท่านั้น เส้นทางและการให้บริการนั้นจะแสดงดังในภาพที่ 4.8-4.9 สำหรับรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นั้นมี 3 สาย ใช้พลังงาน NGV และดีเซล มีความจุ 25 ที่นั่ง ให้บริการวันธรรมดา ตั้งแต่เวลา 06.30น. ถึง 21.00น. ไม่กำหนดความถี่ในการให้บริการ และไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

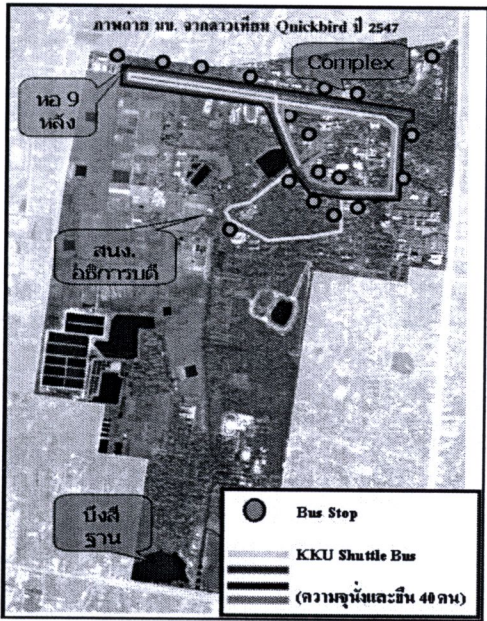

ภาพที่ 4.8 เส้นทางรถให้บริการของรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาพที่ 4.9 การให้บริการของรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

(5) การศึกษาโครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น สำหรับรถขนส่งมวลชนของมหาวิทยาลัยขอนแก่นจะเปิดให้บริการในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2552 โดยมีข้อเสนอแนวคิดที่ว่า “สะดวก ประหยัด ปลอดภัย ไร้มลพิษ” (http://www.news.kku.ac.th/kkunews/index.php?option=com_content&task=view&id=2160&Itemid=5) เส้นทางและการให้บริการของโครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้นจะแสดงดังในภาพที่ 4.10-4.11

ภาพที่ 4.10 เส้นทางให้บริการของโครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นก่อนเปิดโครงการ

ภาพที่ 4.11 รถให้บริการโครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น

จากการสำรวจข้อมูลการให้บริการของแต่ละมหาวิทยาลัยสามารถสรุปข้อมูลการให้บริการได้ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลลักษณะการให้บริการของรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

ลักษณะการให้บริการ	จุฬาฯ	มก.	มช.	มน.	มข.
จำนวนเส้นทางการให้บริการ	4	3	2	2	3
ระยะเวลาในการให้บริการ	วันธรรมดา 06.30น. - 18.30น. วันหยุดราชการ 07.00น. - 17.30น.	วันธรรมดา 06.30น. - 21.00น. วันหยุดราชการ 07.00น. - 17.30น.	จันทร์ - อาทิตย์ 07.00น. - 22.00น.	จันทร์ - อาทิตย์ 06.30น. - 24.00น.	จันทร์ - อาทิตย์ 07.00น. - 21.00น.
ความถี่ในการให้บริการ	ช่วงชั่วโมงเร่งด่วน 3-5 นาทีต่อคัน ชั่วโมงไม่เร่งด่วน 6-10 นาทีต่อคัน	ไม่กำหนด	จ.- ศ. มีความถี่ 5 นาทีต่อคัน ส.-อ.มีความถี่ 10 นาทีต่อคัน	ช่วงชั่วโมงเร่งด่วน จะไม่กำหนด ชั่วโมงไม่เร่งด่วน 5 นาทีต่อคัน	5 นาทีต่อคัน
ประเภทของรถที่ให้บริการและพลังงานที่ใช้	รถไฟฟ้า (ติดแอร์)	รถบัสใช้พลังงาน NGV และดีเซล (ติดพัดลม)	รถไฟฟ้า (ไม่ได้ติดแอร์ และพัดลม)	รถไฟฟ้า (ไม่ได้ติดแอร์ และพัดลม)	รถบัสใช้พลังงาน NGV (ติดพัดลม)
ค่าโดยสารต่อเที่ยว	ตัว 2 บาท สมัรถกร 1 บาท	ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
ระบบการจัดเก็บค่าโดยสาร	ตั๋วและสมัรถกร	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
ป้ายบอกเส้นทาง	มี	มี	มี	มี	มี
ศาลาที่พักผู้โดยสาร (มีหลังคาบังแดด ฝนหรือไม่)	มี	มี	มี	มี	มี
ตัวรถนั้นกันฝนได้หรือไม่	ได้	ได้	ได้	ได้	ได้
ระบบจอดแล้วจร	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
การเชื่อมต่อกับระบบขนส่งมวลชนภายนอก	รถเมล์และรถแท็กซี่	รถเมล์และรถแท็กซี่	รถเมล์และรถสองแถว	รถเมล์	รถสองแถว
รถร่วมบริการภายในมหาวิทยาลัย	รถแท็กซี่	รถแท็กซี่	รถเมล์และรถสองแถว	รถเมล์และรถบริการบุคลากร	รถสองแถว
แสงสว่างในเวลากลางคืนบริเวณศาลาที่พักผู้โดยสาร	มีความชัดเจนและแสงสว่างเพียงพอ	มีความชัดเจนและแสงสว่างเพียงพอ	มีความชัดเจนและแสงสว่างเพียงพอ	มีความชัดเจนและแสงสว่างเพียงพอ	-
ระบบความปลอดภัย(เช่น ดับเพลิงประจำรถ)	มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลลักษณะการให้บริการของรถขนส่งมวลชนภายในมหาวิทยาลัยต่างๆ (ต่อ)

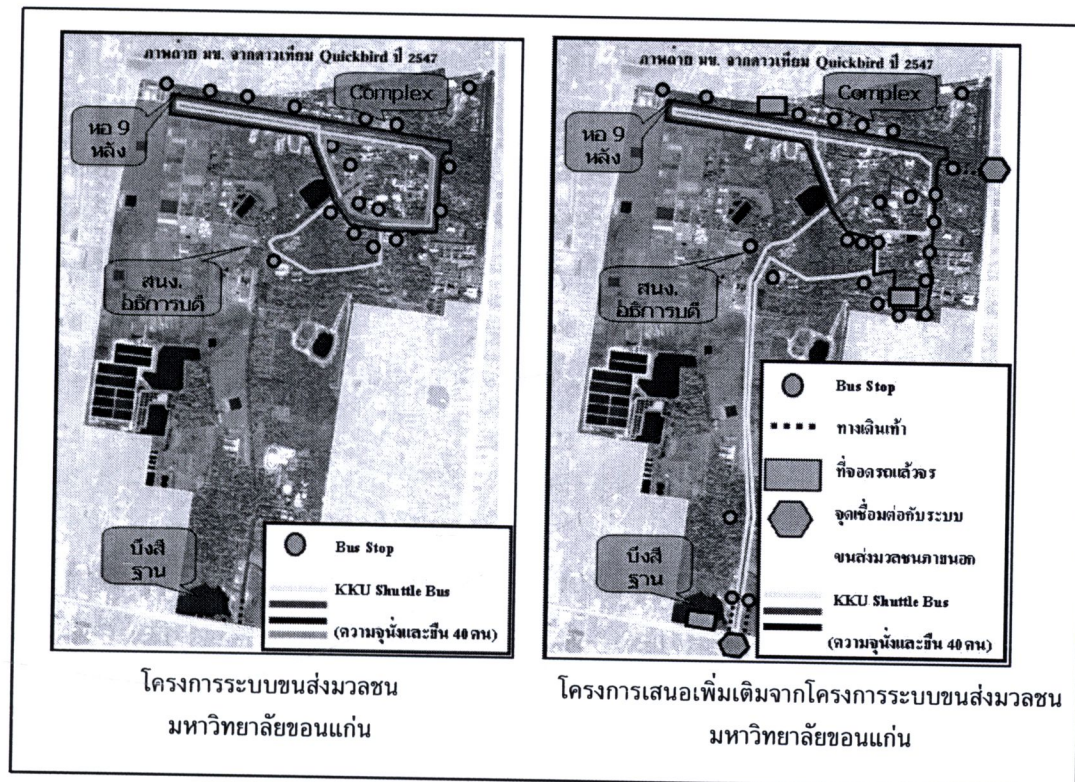
ลักษณะการให้บริการ	จุฬาฯ	มก.	มช.	มน.	มข.
จำนวนเส้นทางการให้บริการ	4	3	2	2	3
ระบบทางเดินทางเท้ามีหลังคา (cover way) เชื่อมต่อกับศาลาที่พักระเบียงโดยสาร	ไม่มี	ไม่มี	มีครอบคลุมพื้นที่ในระดับปานกลาง	มีครอบคลุมพื้นที่ในระดับปานกลาง	ไม่มี
สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
ความจุ (ที่นั่ง)	22	25	12	15	25
ค่า Load Factor สูงสุด					
- ชั่วโมงเร่งด่วนเช้า	2.05	1.48	0.83	1.87	-
- ชั่วโมงไม่เร่งด่วนเที่ยง	1.73	1.10	0.67	0.67	-
- ชั่วโมงเร่งด่วนเย็น	2.05	1.48	0.75	1.67	-

หมายเหตุ : ข้อมูลโครงการรถขนส่งมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้นเป็นข้อมูลก่อนเปิดให้บริการ

จากตารางที่ 4.1 นำเอาระบบการจัดการที่ดีของรถขนส่งมวลชนของมหาวิทยาลัยต่างๆนำเสนอเพิ่มเติมจากโครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นในงานวิจัย ได้แก่ ทางเดินเท้ามีหลังคา (Cover Way) ที่เชื่อมต่อกับจุดรับ-ส่งผู้เดินทาง และระบบจอดแล้วจร (Park and Ride) เนื่องจากการอำนวยความสะดวกในการเดินทางให้แก่ผู้เดินทางเพิ่มมากขึ้น

4.1.2 โครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เสนอเพิ่มเติม

จากโครงการที่วางแผนโดยมหาวิทยาลัย นั้นมีเส้นทางไม่ครอบคลุมพื้นที่การศึกษา และไม่ได้อำนวยความสะดวกในการบริการให้แก่นักศึกษาที่พักอาศัยอยู่นอกมหาวิทยาลัย ดังนั้นจึงได้เสนอเส้นทางรวมทั้งการจัดการเพิ่มเติมจากโครงการของมหาวิทยาลัย ได้แก่ จุดจอด-รับส่งผู้โดยสารที่เพิ่มขึ้น เพิ่มเส้นทางบริเวณโรงอาหารกังสดาล (ใหม่) และคณะนิติศาสตร์ (ตรงข้ามกับโรงเรียนสาธิตศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น) เพื่อตอบสนองจุดเกิดและจุดดึงดูดการเดินทางของผู้ที่มารับประทานอาหาร เสนอเส้นทางเดินเท้ามีหลังคา (Cover Way) และเสนอระบบจอดแล้วจร (Park and Ride) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษาที่มีที่พักอาศัยอยู่นอกมหาวิทยาลัยขอนแก่น ดังแสดงในรูปที่ 4.12

ภาพที่ 4.12 การเปรียบเทียบโครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เสนอเพิ่มเติมจากโครงการระบบขนส่งมวลชนของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

4.2 การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางด้วยวิธี Stated Preference

ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้เทคนิคการสำรวจแบบ Stated Preference (SP) สำหรับทำนายพฤติกรรมการเลือกใช้นานพาหนะ 2 ประเภท คือรถจักรยานยนต์ และรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อวัตถุประสงค์ในการเดินทางระหว่างสถานที่เรียนและที่พักอาศัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

4.2.1 กลุ่มเป้าหมายและขนาดตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการสำรวจ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่มีรถจักรยานยนต์ โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 กลุ่ม คือ นักศึกษาที่อาศัยอยู่ภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยกลุ่มนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ภายนอกมหาวิทยาลัยนั้นจะสำรวจข้อมูลเฉพาะนักศึกษาที่มีระยะห่างจากหอพักกับมหาวิทยาลัยไม่เกิน 5 กิโลเมตร เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเลือกรูปแบบการเดินทางของกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มว่ามีความแตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไร และเพื่อนำข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่มมารวมกันเพื่อสร้างแบบจำลองสำหรับวิเคราะห์การเลือกรูปแบบการเดินทางระหว่างรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นกับรถจักรยานยนต์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกรูปแบบการเดินทาง

ในการหาขนาดตัวอย่างนั้นเนื่องจากไม่ทราบจำนวนผู้ใช้รถจักรยานยนต์จึงหาขนาดตัวอย่างโดยเทียบจากตารางที่ 3.1 โดยจำนวนนักศึกษาในปี พ.ศ. 2549 มีทั้งหมด 27,754 คน (ศูนย์วิจัยและพัฒนาโครงสร้างมูลฐานอย่างยั่งยืน, 2550) จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 378 ตัวอย่างโดยจะสอบถามเฉพาะผู้ที่เดินทางด้วยรถจักรยานยนต์เท่านั้น ซึ่ง Richards and Ben-Akiva (1983) ได้กำหนดขนาดตัวอย่างว่า ขนาดตัวอย่างขนาด 200-500 ตัวอย่างมีความเพียงพอในการวิเคราะห์แบบจำลอง Disaggregate

4.2.2 การกำหนดสถานการณ์สมมติของรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น

สำหรับการสร้างสถานการณ์ทางเลือกของรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นจากการศึกษาที่ผ่านมา นั้น ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการเดินทางของรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้นประกอบไปด้วย

(1) เวลาเดินทางรองจากที่พักไปยังป้ายหยุดรถ โดยเวลาในการเดินทางในช่วงนี้จะทำการสำรวจจริงสำหรับกลุ่มตัวที่พักอาศัยภายในมหาวิทยาลัยนั้นจะทำการสำรวจแล้วหาค่าเวลาเฉลี่ย ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยนอกมหาวิทยาลัยนั้นจะสำรวจเวลาโดยใช้วิธีการชี้รถจักรยานยนต์จากหอพักมายังจุดจอดแล้วจรรวมกับเวลาเดินเท้าไปยังป้ายหยุดรถ โดยทำการสำรวจเวลาเดินเฉลี่ยจากหอพักไปยังป้ายหยุดรถของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย จากการสำรวจพบว่ากลุ่มนักศึกษาที่มีที่พักอาศัยอยู่ภายในมหาวิทยาลัยขอนแก่นจะใช้เวลาเดินเฉลี่ยเท่ากับ 2 นาที ดังแสดงในภาคผนวก ก-1 และกลุ่มนักศึกษาที่มีที่พักอาศัยอยู่นอกมหาวิทยาลัยขอนแก่นจะใช้เวลาเฉลี่ยเท่ากับ 3 นาที ดังแสดงในภาคผนวก ก-2, ก-3

(2) เวลารอคอยรถ เป็นเวลาที่รอคอยบริเวณป้ายหยุด จากโครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นนั้นได้กำหนดความถี่ในการบริการ 5 นาทีต่อคัน ในการศึกษาครั้งนี้จะทำการผันแปรเวลารอคอยในการเดินทาง เพื่อศึกษาถึงความแปรผันของเวลาในการเดินทางที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบการเดินทาง โดยเวลารอคอยนั้นจะกำหนด 2, 6 และ 10 นาทีต่อคัน

(3) เวลาเดินทางหลัก เป็นเวลาเดินทางจากป้ายหยุดแรกที่ขึ้นรถไปยังป้ายหยุดสุดท้ายที่ลงรถ โดยเวลาในการเดินทางในช่วงนี้จะทำการสำรวจเวลาในการเดินทางของรถสองแถวสาย 8 และสาย 16 เพื่อใช้เทียบอัตราส่วนในการเดินทางของรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น จากการสำรวจพบว่าระยะทาง 1 กิโลเมตรนั้นจะใช้เวลา 2.51 นาที ดังแสดงในภาคผนวก ก-4 ซึ่งจะนำอัตราส่วนระยะทางต่อเวลานี้ไปคำนวณหาเวลาในการเดินทางรวมรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ไม่รวมเวลารอคอย) จากจุดต้นทางไปยังปลายทาง (สถานีป้ายแรกไปยังสถานีป้ายสุดท้าย) ดังแสดงในภาคผนวก ก-5

(4) เวลาเดินทางรอง จากป้ายหยุดไปยังอาคารเรียน โดยเวลาในการเดินทางในช่วงนี้จะทำการสำรวจจริงซึ่งจะนำเอาเวลาเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มเป้าหมายมาใช้ในการ

กำหนดเวลาในการเดินทางของแต่ละสถานการณ์ จากการสำรวจพบว่าเวลาเฉลี่ยเท่ากับ 1 นาที
ดังแสดงในภาคผนวก ก-6

(5) ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จากโครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัย
ขอนแก่นนั้นไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แต่เพื่อศึกษาถึงความแปรผันของค่าใช้จ่ายในการ
เดินทางที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการเดินทาง จึงทำการกำหนดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเป็น 0,
2 และ 4 บาทต่อเที่ยว

จากนั้นนำเอาปัจจัยของเวลารอคอยและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาทำการผัน
แปรจะได้จำนวนสถานการณ์ทั้งหมด 9 สถานการณ์ แสดงดังในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สถานการณ์สมมติการใช้บริการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถานการณ์สมมติ	เวลาในการรอคอย (นาที)	ค่าใช้จ่ายในเดินทาง (บาท)
สถานการณ์ที่ 1	2	0
สถานการณ์ที่ 2	2	2
สถานการณ์ที่ 3	2	4
สถานการณ์ที่ 4	6	0
สถานการณ์ที่ 5	6	2
สถานการณ์ที่ 6	6	4
สถานการณ์ที่ 7	10	0
สถานการณ์ที่ 8	10	2
สถานการณ์ที่ 9	10	4

4.2.3 การสำรวจเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์

เวลาในการเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์นั้นจะทำการสำรวจจริงโดยจะทำการจับ
เวลาในการเดินทางจากหอพักต่างๆไปยังคณะต่างๆ ดังแสดงในภาคผนวก ก-7 เพื่อใช้ในการ
เปรียบเทียบในแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์พิจารณาเลือกการเดินทางระหว่างรถขนส่ง
มวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นกับรถจักรยานยนต์ สำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางนั้นจะคำนวณ
จากสมการดังนี้

ค่าน้ำมัน =

(ค่าน้ำมันต่อเดือน / 30 วัน)

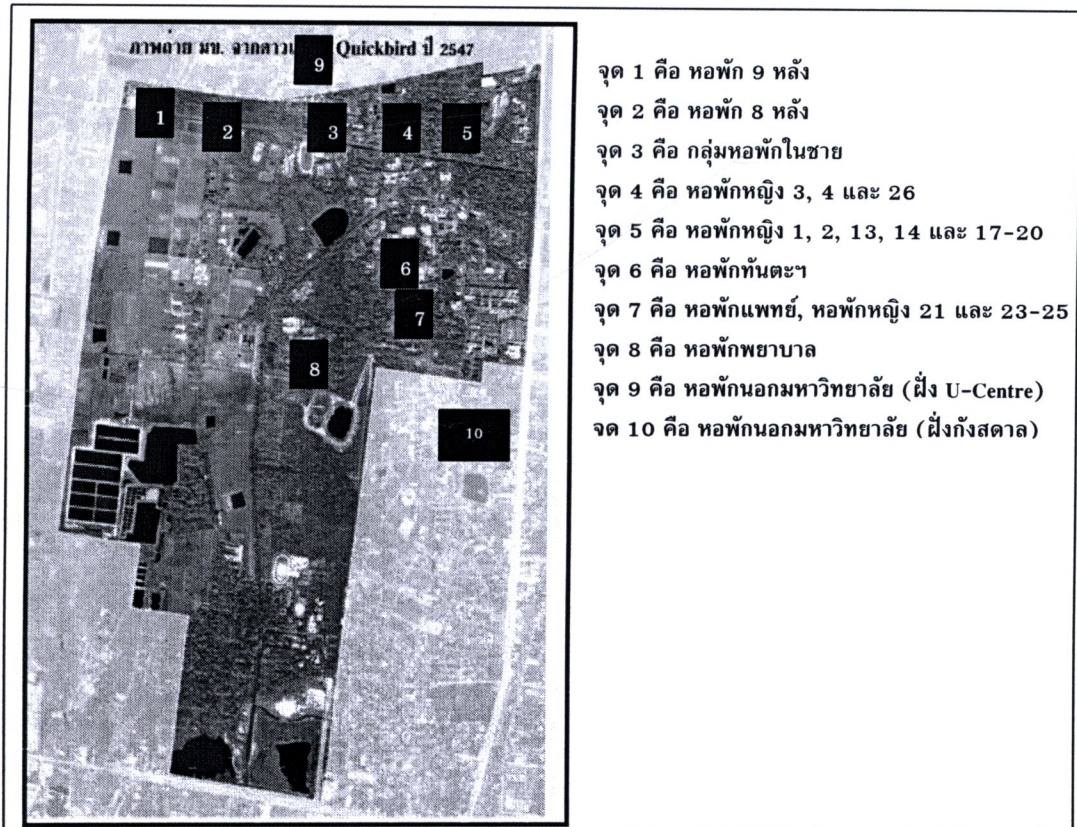
(4.1)

จำนวนเที่ยวในการเดินทางไปเรียนต่อวัน

4.2.4 การสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ตัวต่อตัวด้วยแบบสอบถามในช่วงวันที่ 1-15
กรกฎาคม 2552 สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เดินทางนั้นจะแสดงดังในภาคผนวก ข

โดยจะสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลคุณลักษณะของผู้เดินทาง ทศนคติเกี่ยวกับการใช้รถจักรยานยนต์ และรถสองแถวในการสัญจรภายในมหาวิทยาลัยขอนแก่น รวมทั้งทัศนคติที่มีต่อรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยจะทำการสำรวจตามหอพักนักศึกษาที่อยู่ภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยขอนแก่นซึ่งบริเวณหอพักมีทั้งหมด 10 จุด ดังแสดงในภาพที่ 4.13

ภาพที่ 4.13 บริเวณที่ทำการสำรวจข้อมูลจำนวน 10 จุด

ก่อนที่จะสัมภาษณ์นั้นจะสอบถามผู้ถูกสัมภาษณ์ถึงทัศนคติเกี่ยวกับการเดินทางว่ามีทัศนคติที่จะเลือกการเดินทางด้วยรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือไม่ เพื่อที่จะไม่นำผู้เดินทางที่มีทัศนคติที่ไม่ว่ากรณีใดๆ ก็จะไม่พิจารณาเลือกการเดินทางด้วยรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาวิเคราะห์ในการสร้างแบบจำลอง ถ้าหากผู้สัมภาษณ์มีทัศนคติที่อาจจะเลือกการเดินทางด้วยรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นก็จะทำการแนะนำระบบรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นด้วยเอกสารแนะนำดังแสดงในภาพที่ 4.14-4.15 เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้เข้าใจถึงระบบการจัดการของรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น เช่น ระบบการเก็บค่าโดยสาร สิ่งอำนวยความสะดวก และเส้นทางการเดินทาง เป็นต้น

KKU Shuttle Bus

KKU Shuttle Bus คืออะไร ?

KKU Shuttle Bus คือ ทางเลือกใหม่สำหรับการเดินทางด้วยระบบรถโดยสารประจำทางภายใน

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่จะช่วยให้คุณสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบายและปลอดภัยมาก

แล้วมันวิ่งอย่างไร ?

Comfortable station

สถานีรับส่งผู้โดยสารที่อำนวยความสะดวกสบาย

- ตั้งอยู่ตามจุดที่สามารถขึ้นลงและเข้าถึงได้ง่าย
- หลังคากันแดดกันฝน
- ที่นั่งรอสำหรับผู้โดยสาร
- ป้ายระบุเส้นทางและตารางเวลาเดินรถ

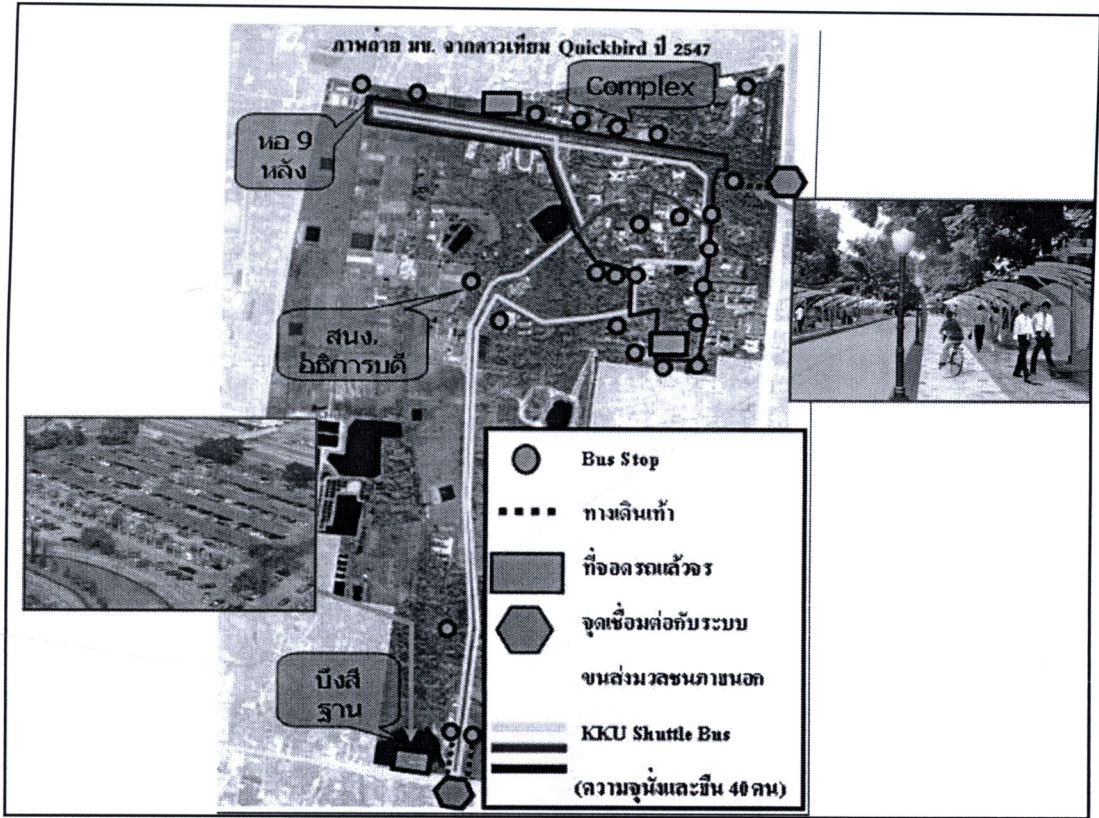
Comfortable bus

รถที่ให้ความสบายและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- ประหยัดพลังงาน
- เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ลดการปล่อยแก๊สเรือนกระจกซึ่งเป็นสาเหตุทำให้โลกร้อนขึ้น)
- ภายในดีดัดกลม มีที่ขึ้นและที่นั่งสะดวกสบาย

ภาพที่ 4.14 เอกสารแนะนำรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพที่ 4.15 เอกสารแนะนำเส้นทางของรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น

ส่วนสุดท้ายของแบบสอบถามจะกำหนดสถานการณ์สมมติจำนวน 9 สถานการณ์ เพื่อไม่ทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความสับสนเนื่องจากสถานการณ์มากเกินไป ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามสถานการณ์ทางเลือก 4 หรือ 5 สถานการณ์เท่านั้น โดยจะทำการสำรวจแบบสุ่ม เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์พิจารณาเลือกการเดินทางระหว่างรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นกับจักรยานยนต์ ดังแสดงในภาพที่ 4.16-4.17

KKU Shuttle Bus

Moving You Safer Better

แผนที่แสดงเส้นทางรถโดยสาร KKU Shuttle Bus

รถโดยสารปรับอากาศ B

กลุ่มผู้เดินทางที่มีที่พัก
อยู่หอพักวิทยาลัย

1-3-5-7-9

ภาพที่ 4.16 ตัวอย่างเอกสารสำหรับเปรียบเทียบการเลือกรูปแบบการเดินทาง

เดินทางจาก..... ไปยัง .....

ลักษณะการเดินทาง	เวลาออกครอง (นาที)	เวลาในการเดินทาง ภายในรถ รวมกับเวลาใน การเดินจากที่พักไปยัง ป้ายหยุดรถและจากป้าย หยุดรถไปยังที่เรียน (นาที)	รวมเวลาในการ เดินทางทั้งหมด (นาที)	ค่าใช้จ่ายใน การเดินทาง (บาท)
รูปแบบการเดินทาง				
 KKU Shuttle Bus	2	.....	.....	0
 จักรยานยนต์	-	.....	.....	.....

กลุ่มนักศึกษาที่มีที่พักอยู่ในมหาวิทยาลัย (Code 1)

ภาพที่ 4.17 ตัวอย่างสถานการณ์สำหรับเปรียบเทียบการเลือกรูปแบบการเดินทาง

4.3 การสร้างแบบจำลอง

ในการสร้างแบบจำลองนั้นจะใช้ข้อมูล 80% ของข้อมูลทั้งหมดในการสร้างแบบจำลอง (สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์, 2541) ซึ่งจะใช้โปรแกรม NLOGIT4.0 ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยแบบจำลองที่สร้างขึ้นนั้นจะจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

(1) แบบจำลองที่เปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกรูปแบบการเดินทางของนักศึกษาที่มีที่พักอาศัยภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการเดินทางระหว่างรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นกับรถจักรยานยนต์ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

(2) แบบจำลองสำหรับวิเคราะห์การเลือกใช้รถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการเดินทางระหว่างรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นกับรถจักรยานยนต์ และหามาตรการในการจัดระบบรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อให้นักศึกษาหันมาเลือกใช้รถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น

4.3.1 การคัดเลือกกลุ่มตัวแปร

ในการสร้างแบบจำลองจะนำปัจจัยที่มีน่าจะผลต่อการเลือกรูปแบบการเดินทางของแต่ละรูปแบบการเดินทางมาสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ตัวแปรที่ใช้สร้างแบบจำลอง

ตัวแปร	ความหมาย
CONBUS	ค่าคงที่ของรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น
TTKKU	เวลาในการเดินทางทั้งหมดด้วยรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น (นาที)
INKKU	เวลาในการเดินทางภายในรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น (นาที)
OUTKKU	เวลาในการเดินทางภายนอกรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น (นาที)
CKKU	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วยรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น (บาท)
TTMC	เวลาในการเดินทางทั้งหมดด้วยรถจักรยานยนต์ (นาที)
CMC	ค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์ (บาท)
TERMCOST	ตัวแปรหุ่นที่แทนด้วยการเก็บค่าโดยสารของรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นรวมไปกับค่าเทอม (โดย 0 แทนด้วย ไม่เลือกใช้รถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น และ 1 แทนด้วย เลือกใช้รถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น)
SEX	เพศ (0 แทนด้วย เพศชาย และ 1 แทนด้วย เพศหญิง)
AGE	อายุ (ปี)
INCOME	รายได้ของผู้เดินทาง (พันบาท)
AREA	บริเวณที่อยู่อาศัยของผู้เดินทาง (โดย 0 คือ ที่พักอยู่ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น และ 1 คือ ที่พักอยู่นอกมหาวิทยาลัยขอนแก่น)
LEVEL	ระดับการศึกษา (โดย 1 แทนด้วย นักศึกษาชั้นปีที่ 1, 2 แทนด้วย นักศึกษาชั้นปีที่ 2, 3 แทนด้วยนักศึกษาชั้นปีที่ 3, 4 แทนด้วย นักศึกษาชั้นปีที่ 4, 5 แทนด้วยนักศึกษาระดับปริญญาโท และ 6 แทนด้วย นักศึกษาระดับปริญญาเอก)
MCLICENSE	การครอบครองใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์ (0 แทนด้วย ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ และ 1 แทนด้วย มีใบอนุญาตขับขี่)

สำหรับตัวแปรที่จะใช้สร้างแบบจำลองนั้นจะต้องพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้หลักเกณฑ์ถ้าตัวแปรคู่ใดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากกว่า 0.5 ให้เลือกตัวแปรใดตัวหนึ่งเท่านั้นเข้าไปในแบบจำลอง (จิราคม ลีศรีสกุลชัย, 2551)

4.3.2 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบจำลอง

(1) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือภายใน (Internal Validity)

1) การตรวจสอบเครื่องหมายของค่าสัมประสิทธิ์ เพื่อตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์ว่ามีความสอดคล้องกับตัวแปรหรือไม่ เช่น ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่มีเครื่องหมายบวกแสดงว่าความพึงพอใจจะสูงขึ้น หากตัวแปรมีค่าสูงขึ้น

2) การตรวจสอบค่าสถิติ t (t -statistics) โดยตัวแปรที่ให้ค่าสถิติ $|t|$ สูงกว่า 1.96 แสดงว่า ตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

3) ดัชนีวัดความสอดคล้อง (Likelihood Ratio Index) เป็นค่าดัชนีที่แสดงถึงความสามารถของแบบจำลองที่จะอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ยังมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้มาก

(2) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือภายนอก (External Validity)

สำหรับงานวิจัยนี้จะเลือกวิธีการตรวจสอบความถูกต้องและแม่นยำของแบบจำลอง ด้วยวิธี Percent Correctly Estimated ซึ่งจะนำแบบจำลองที่ได้ไปทำนายความน่าจะเป็นของข้อมูล 20% ของข้อมูลทั้งหมดที่เหลือ (สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์, 2541) ว่าความน่าจะเป็นในการที่ผู้เดินทางแต่ละคนนั้นจะเลือกหรือไม่เลือกรูปแบบการเดินทางนั้น ๆ เปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการสำรวจจริง

4.3.3 การคัดเลือกแบบจำลอง

สำหรับการคัดเลือกแบบจำลองนั้นมีขั้นตอนดังนี้

(1) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือภายในและภายนอกของแบบจำลอง

(2) ทำการเปรียบเทียบแบบจำลองด้วยการเปรียบเทียบค่า Adjusted R^2 หรือการเปรียบเทียบแบบจำลองที่มีจำนวนตัวแปรเท่ากัน โดยแบบจำลองใดมีค่าดัชนีวัดความสอดคล้องมากกว่า แสดงว่าแบบจำลองนั้นเป็นแบบจำลองที่ดีกว่า

(3) ทำการเปรียบเทียบแบบจำลองที่มีจำนวนตัวแปรไม่เท่ากันมาเปรียบเทียบกันด้วยวิธี LL ratio-test (Hensher, D.A., John M. Rose and William H. Greene., 2005) ซึ่งงานวิจัยนี้จะพิจารณาเลือกแบบจำลองโดยใช้วิธี LL ratio-test ซึ่งมีรูปแบบสมการดังนี้

$$\begin{aligned} & -2(LL_{\text{base model}} - LL_{\text{estimated model}}) \\ & \sim \chi^2_{\text{(number of new parameters estimated in the estimated model)}} \end{aligned} \quad (4.2)$$

โดย

$LL_{\text{base model}}$ คือ Likelihood Function ของแบบจำลองฐาน

$LL_{\text{estimated model}}$ คือ Likelihood Function ของแบบจำลองที่นำมาเปรียบเทียบ

χ^2 (number of new parameters estimated in the estimated model) คือ ค่า Chi-Square ของความแตกต่างของจำนวนตัวแปรของ 2 แบบจำลอง

(4) เมื่อได้แบบจำลองที่ดีที่สุดแล้วจะนำมาวิเคราะห์ว่าผู้เดินทางของกลุ่มตัวอย่างนั้นมีรสนิยมที่หลากหลาย (Taste variation) ต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเดินทางซึ่งได้แก่ เวลาในการเดินทางและค่าใช้จ่ายในการเดินทางโดยจะสร้างแบบจำลองแบบ Mixed Logit ในกรณีที่เมื่อสร้างแบบจำลองแบบ Mixed Logit แล้วค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรไม่มีนัยสำคัญสรุปได้ว่าแบบจำลองแบบโลจิต (Logit Model) ที่ได้นั้นเป็นแบบจำลองที่สามารถอธิบายพฤติกรรมทางเลือกรูปแบบการเดินทางของกลุ่มตัวอย่างได้

(5) ปรับแก้ค่าคงที่ (Constant) ของแบบจำลอง เพื่อทำนายพฤติกรรมการเดินทางให้ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมากที่สุด เมื่อโครงการขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นเปิดให้บริการ โดย Train (2003) ได้เสนอรูปแบบสมการในการปรับแก้ค่าคงที่ ดังนี้

$$\alpha_j' = \alpha_j^0 + \ln(S_j / S_j^0) \tag{4.3}$$

โดย

α_j' คือ ค่าคงที่ใหม่

α_j^0 คือ ค่าคงที่เดิม

S_j คือ สัดส่วนการเลือกรูปแบบการเดินทางในสถานการณ์ปัจจุบัน

S_j^0 คือ สัดส่วนการเลือกรูปแบบการเดินทางในสถานการณ์สมมติ

ในขั้นตอนการหาค่าคงที่นั้นจะต้องได้แบบจำลองที่ดีที่สุดของกลุ่มตัวอย่างและทราบข้อมูลสัดส่วนการเลือกรูปแบบการเดินทางในสถานการณ์จริงก่อน จึงจะสามารถหาค่าคงที่ใหม่ได้ โดยจะเลือกค่าคงที่ใหม่ที่สามารถทำนายรูปแบบการเดินทางได้ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมากที่สุด

4.4 การประยุกต์ใช้แบบจำลองเพื่อการวางแผน

เพื่อวางแผนโครงการรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น

4.4.1 การประเมินมาตรการต่างๆในการจัดการระบบรถขนส่งมวลชน

เพื่อสนับสนุนให้นักศึกษาหันมาใช้รถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่นมากขึ้น

ได้แก่

- (1) การลดเวลาในการเดินทางรวมของรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- (2) การปรับราคาค่าโดยสารของรถขนส่งมวลชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- (3) การเพิ่มเวลาในการเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์
- (4) การเพิ่มค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์